گفت وگو با
محمدامین قانعی راد
استاد دانشگاه

اقتصاد ایران «دانشبر» نیست

اسماعیل آزادی

مثلث دانشگاه، تکنولوژی و کالای تولیدی با قابلیت صادرات در مهندسی نظام علمی صنعتی در ایران هنوز شکل نگرفته است اما در یک بستر توده گرایانه دانشگاهی نیروهای انسانی تربیت می شوند که جایگاه اندکی در نظام تولید صنعت و اداره کشور دارند. این در شرایطی است که ما به لحاظ سرمایه گذاری در دانشگاهها در جایگاه خوبی قرار داریم. اما محصول این دانشگاه ها کمتر وارد چرخه اقتصاد کشور می شوند، چرا که به دلیل فقدان دانشبری در اقتصاد و سیاست های آموزش عالی، نیروهای تربیت یافته نظام آموزش عالی دچار مهاجرت، مشاغل کاذب و ... می شوند و بانوان تحصیلکرده به خانه داری می پردازند و در نتیجه آمار تولید کالاهای صنعتی با تکنولوژی بالا در ایران به صفر درصد می رسد ...

فضای فوق بستر گفت و گوی ما با دکتر محمد امین قانعی راد پژوهشگر و رئیس گروه جامعه شناسی علم در انجمن جامعه شناسی ایران است که در پی می آید.

عکس: کاوس صادقلو

همان طور که می دانید برای اداره و توسعه کشور، علم می تواند مهمترین ابزار باشد. طبیعتاً آن نیروی انسانی که بتواند در این زمینه تعیین کننده باشد و این بستر را پیش ببرد، قشر دانشجواست. به اعتقاد شما نوع مواجهه یک جامعه با علم برای توسعه و پیشرفت بر چه اصولی باید استوار باشد؟

ببینید! نظریه ای وجود دارد به نام «نظریه سرمایه اجتماعی» Human Capital بسیاری از نظریه پردازانی که به این تئوری معتقدند، به طور مکرر سرمایه انسانی را زیربنای توسعه اجتماعی - اقتصادی می دانند. درواقع به کشورهای جهان سوم توصیه می کنند که برای دستیابی به توسعه اجتماعی - اقتصادی، در زمینه تکوین و توسعه سرمایه انسانی سرمایه گذاری کنند. این سرمایه گذاری ابتدا خودش را در سرمایه گذاری در امر آموزش نشان می دهد. اما من در مورد ایران در یک بررسی، شاخص های متعدد توسعه مبتنی بر دانش را فراهم کرده و با هم مقایسه کردم. دیدم شاید بر خلاف آنچه انتظار می رود، ما در مورد شاخص تکوین سرمایه انسانی و سرمایه گذاری در امر آموزش، وضعیت نسبتاً مناسبی داریم. ولی در مورد سایر شاخص های توسعه، وضعیت بدی داریم. درواقع یک شکاف در توسعه همه جانبه ما در کشور بروز پیدا کرده که من نام آن را «شکاف توسعه» می گذارم. ما با تحت تأثیر توصیه هایی که سازمان های جهانی در مورد سرمایه گذاری برای توسعه آموزش می کردند و یا تحت تأثیر نظریه پردازان داخلی که در مورد گسترش آموزش عالی تأکید می کنند، در این زمینه اقدامات زیادی انجام دادیم. البته بخشی از آن نیز به علت گسترش تقاضاهای اجتماعی نسبت به آموزش عالی بود. قبل از انقلاب این فرآیند تا حدی شکل گرفته بود. ولی بعد از آن بسیار توسعه پیدا کرد و با توجه به انفجاری که در جمعیت ایجاد شد، نسل جوان از حیث کمیت که جمعیت زیادی را شامل می شدند، انتظاراتشان هم نسبت به دنیا بیشتر شد. کلاً پدیده انقلاب، نوعی انفجار انتظارات را ایجاد می کند و در ایران نیز بحث دسترسی به دانش و دسترسی عادلانه به آموزش عالی شدیداً مطرح شد. برای تأمین این عدالت آموزشی حتی در برهه هایی از زمان سهمیه هایی از مناطق و استان های محروم داشتیم. بنابراین هجومی به طرف آموزش عالی رخ داد که این هجوم به همان چیزی انجامید که اسم آن را «توده ای شدن آموزش عالی» می گذارند یا آموزش عالی را پایین نمی آورد. ولی در ایران این طور شد و بر اثر این اتفاق، در مقابل Elite High Education یعنی آموزش عالی نخبگان.

یعنی ما در اینجا با یک کاهش سطح مواجه هستیم؟

ما یک افزایش کمی در هجوم به طرف دانشگاه ها داریم که در ایران با کاهش کیفی هم همراه بود. ولی لزوماً در سایر کشورهای دنیا این طور نیست و توده ای شدن آموزش عالی، سطح آموزش عالی را پایین نمی آورد. ولی در ایران این طور شد و بر اثر این اتفاق، دانشجویانی که وابسته به طبقه پایین بودند، در آموزش عالی افزایش پیدا کردند و نسبت جمعیت زنان به تدریج در ترکیب دانشجویی افزایش پیدا کرد. تعداد دانشجویان استان ها و مناطق محروم زیاد شد و بالاخره ترکیب جمعیت دانشجویی در کشور دچار دگرگونی شد. ترکیبی که از نظر سنی غالباً بین ۱۸ تا ۲۴ ساله بود، بسیار گسترش پیدا کرده و ممکن است سنین مختلف را در بین دانشجویان ببینید (حتی بالای ۳۰ سال) باز شدن دانشگاه آزاد و دانشگاه پیام نور و مراکز غیر انتفاعی و دانشگاه جامع علمی ـ کاربردی و باز شدن صورت های غیر عادی آموزش مثل صورت های معادل، نیمه حضوری، غیرحضوری؛ آموزش از راه دور، آموزش الکترونیکی که اخیراً به وجود آمده و نوبت دوم یا شبانه، حجم ورودی های آموزش عالی را در کشور بسیار افزایش دادند.

این توده ای شدن آموزش عالی چه عوامل تشدید کننده ای داشت؟

توده ای شدن آموزش عالی تحت تأثیر چند عامل بود. انفجار جمعیت، تغییر انتظارات جمعیت همراه با انقلاب، برخی از سیاست های جستجوی عدالت آموزشی و افزایش دسترسی به آموزش عالی که از طرف دولت اتخاذ می شد و ... این سیاست دسترسی به آموزش عالی حتی در برخی از زمینه ها برای پر کردن خلأ های دیگر نیز بود.

برای مثال در زمینه اشتغال. به فرض اگر جوانان مشکل اشتغال داشته باشند. آموزش عالی می تواند این اشتغال را چند سال به عقب بیندازد. برای جوانان با ورود به دانشگاه رضایت هایی تأمین کند و ...

این اتفاق افتاد ؟

بله. این اتفاق افتاد. اکنون از حیث سرمایه گذاری در آموزش، در مقایسه من، ایران ۴ درصد P.D.G (تولید ناخالص داخلی) خود را در امر آموزش سرمایه گذاری می کند. در حالی که این میزان در ژاپن ۲/۶ درصد است. سهم آموزش از هزینه های دولتی در ایران ۱۸ درصد و در ژاپن ۱۰ درصد است. یعنی ژاپن ۱۰ درصد بودجه دولت را صرف آموزش می کند. سهم آموزش عالی از هزینه های آموزشی دولتی در ایران ۲۲ درصد و در ژاپن ۱۳ درصد است. من به طور مثال ایران را با ژاپن مقایسه کردم. اما در مقایسه با سایر کشورهای پیشرفته هم می بینید که ما تا حد مناسبی در امر آموزش سرمایه گذاری می کنیم.

بر اساس صحبت های شما به این نتیجه می رسیم که سرمایه گذاری آموزشی در کشور ما به نحوی مطلوب انجام می شود و به لحاظ دانشجویی نیز فعالیت های خوبی وجود دارد و مشکل کلاتی سر راه درس خواندن آنها نیست. همین طور اساتید خوبی هم داریم.

درواقع می خواهم بگویم تمام عوامل برای یک توسعه علمی در کشور آماده است. چه اتفاقی افتاده که برآیند این مجموعه نمی تواند به هدف مطلوبی که یک توسعه همه جانبه در کشور است دست پیدا کند؟

این مشکل شاید به همین قضیه بر می گردد. برخی معتقدند که این مسأله شاید ناشی از افت کیفیت باشد. یعنی درست است که ما سرمایه گذاری خوبی در زمینه آموزشی می کنیم و دانشگاه ها نیز فارغ التحصیلان خوبی دارند. اما از حیث کیفیت دانش آموختگانمان در وضعیت مناسبی نیستیم.

من می خواهم بگویم این فرضیه را می توان رد کرد. ببینید! در اقتصاد و تجارت معمولاً اگر کالایی در دنیا بیشتر صادر شود، نشان می دهد که آن جنس کیفیت بیشتری دارد. مثلاً زمینه تولید کالا و حتی تولید کشاورزی، خیلی از کالاهای ما به دلیل نداشتن کیفیت، صادر نمی شوند و بعضاً صادر شده و برگردانده می شود.

یا به صورت خام صادر می شوند!

بله. بحث تولید کالایی است که صادر نمی شود. ولی ما در صادرات نخیگان در دنیا رتبه اول را داریم و این دلیلی است برای این که نخیگان ما به عنوان یک کالا یا سرمایه انسانی، از کیفیت کم و بیش مناسبی برخوردار است که در دنیا مورد استقبال قرار گرفته است. بنابراین بحث کیفیت نیست. البته نیاز به سرمایه گذاری برای افزایش کیفیت همیشه وجود دارد. ولی امروزه در دنیا کیفیت را به نحو دیگری تعریف می کنند. به این صورت که سرمایه انسانی چگونه می تواند با سرمایه اقتصادی در یک جامعه پیوند پیدا کند؟ ولی عدم پیوند بین سرمایه انسانی و سرمایه اقتصادی یکی از مشکلات کشور ما است. بدین معنا که این دو نوع سرمایه در این کشور قابل مبادله با یکدیگر نیستند. یعنی نرخ تبادل پذیری سرمایه اقتصادی و سرمایه انسانی پایین است.

این یعنی فقدان استراتژی و برنامه؟

شاید فقدان برنامه به چنین چیزی انجامیده است. ولی به طور دقیق تر به این معناست که مدرک و دانش در این کشور پول نمی آورد. دیگر این که سرمایه انسانی و اقتصادی قابل مقایسه نیست به این معناست که اولاً سرمایه انسانی نمی تواند در بخش اقتصاد نفوذ کند و بخش اقتصاد را دگرگون کرده و ایجاد تحول و نوآوری کند. از سوی دیگر این دستاورد که خود سرمایه است، توسط بخش اقتصاد داخلی کشور خریداری نمی شود. لذا این سرمایه انسانی در داخل کشور به سرمایه بی رونقی تبدیل شده است.

و یک سرمایه سرگردان ؟

بله. سرگردان و بی رونق و در نتیجه به افسردگی و بی انگیزگی مبتلا می شود.

چرا سرمایه انسانی نمی تواند در تولید نفوذ کند؟

به این دلیل که بخش اقتصادی ما دانشبر نیست. به معنی عبارت Knowledge Intensive که در مقابل اقتصاد های Capital Intensive و Lower Intensive اقتصاد جدید است که میزان دانشبری در حال افزایش است و با یک سری از شاخص ها خودش را نشان می دهد.

چه شاخص هایی؟

یکی این که چند درصد از شاغلان در بخش های اقتصادی، اساساً از دانش آموختگان آموزش عالی هستند. بررسی آماری نشان می دهد که از هر ۱۰ نفر شاغل در اقتصاد کشور اعم از بخش دولتی یا خصوصی، تنها یک نفر دانش آموخته آموزش عالی با مدرک فوق دیپلم تا دکترا است.

یعنی جذب ادارات نمی شوند؟

بحث ادارات نیست. بحث نیروی شاغل در کشور است. در اداره، کارخانه و هم بخش های خصوصی و عمومی، در آموزش و پرورش، بخش درمان، خدمات عمومی و ... این یعنی این که از هر ۱۰ نفر نیروی انسانی که در این بخش ها شاغل است، یک نفر آموزش عالی دیده است. ۹ نفر دیگر دیپلم و زیر دیپلم هستند. بنابراین ضریب دانشبری بخش اشتغال با توجه به این شاخص، ۱۰ درصد است.

پس این همه فارغ التحصیل کجا اشتغال پیدا می کنند؟

ما مقوله فرار مغزها و مهاجرت سرمایه انسانی را در کشور داریم.

نسبت تحصیل کردگان در ادارات دولتی چگونه است؟

ما از صد نفر نیروی شاغل در کشور، ۹/۶ نفر آموزش عالی دیده اند. بقیه دیپلم و به پایین هستند. این نسبت در بخش دولتی به ۲۵ درصد می رسد. یعنی در بخش دولتی ۲۵ درصد دارای آموزش عالی هستند. در بخش خصوصی این نسبت به ۲/۲ درصد کاهش پیدا می کند. یعنی از هر ۱۰۰۰ نفری که در بخش خصوصی کار می کنند، ۲۲ نفر تحصیلات دانشگاهی دارند. این نشان می دهد که ضریب اشتغال در تحصیل کردگان دانشگاه در بخش اشتغال ما پایین بوده و قادر به جذب این نیرو نیستند. در حالی که بخش خصوصی باید عمدتاً صنایع کشور را در دست خود داشته باشد و صنایع کشور نیز اساساً باید بر نیروی انسانی تحصیلکرده استوار باشد. درست است که نیروی انسانی کارگر ما هم باید نقشی داشته باشد، ولی نقش تحصیلکرده ها باید زیادتر باشد. ما می بینیم که بخش اشتغال قادر به جذب و به کارگیری این نیروی انسانی نیست. سرمایه انسانی که به طور شدید توسط آموزش عالی توده ای کشور تولید می شود، توسط بخش اقتصادی ـ اجتماعی ما اعم از دولتی، خصوصی، کشاورزی، خدمات و صنعتی به میزان کمی جذب می شوند.

ادامه دارد

ثبت نام در دانشگاههای ارمنستان
ادامه تحصیل کاردانی به کارشناسی
کامپیوتر - قدرت - عمران - الکترونیک - مخابرات
تلفن دفتر مرکزی تهران ۰۲۱-۸۸۸۲۵۱۶۸
تلفن دفتر نمایندگی کرج ۰۲۶۱-۴۴۳۵۸۸۷

آگهی استخدام
شرکت مهندسان مشاور ساره برای تکمیل کادر مهندسی خود در بخش تجهیزات دوار از فارغ التحصیلان رشته مکانیک آشنا به زبان انگلیسی و مسلط به کامپیوتر دعوت به همکاری می نماید.
متقاضیان می توانند رزومه های خود را با پست الکترونیکی به نشانی ذیل ارسال نمایند.
hrm@sazeh.co.ir

آگهی مناقصه عمومی
شماره ۸۳/۱۱۰/ق
شرکت آب و فاضلاب استان همدان در نظر دارد اجرای شبکه جمع آوری فاضلاب شهر تویسرکان (پشت کشتارگاه) با مشخصات مشروحه زیر را به شرکتهای تشخیص صلاحیت شده سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور واگذار نماید.
۱) شرح مختصری از پروژه:
- کارگذاری ۵۴۰ متر لوله بتنی به قطر ۵۰۰ میلیمتر
- کارگذاری ۵۸۸ متر لوله پلی اتیلن به قطر ۲۵۰ میلیمتر
- کارگذاری ۱۵۶۰ متر لوله پلی اتیلن به قطر ۲۰۰ میلیمتر
- احداث ۶۵ منفذ آدم رو آجری
- ترمیم و مرمت نوار حفاری
۲) کارفرما: شرکت آب و فاضلاب استان همدان
۳) عنوان پروژه: عملیات اجرایی شبکه جمع آوری فاضلاب شهر تویسرکان (پشت کشتارگاه)
۴) برآورد هزینه اجرای کار: ۱۰۱۳۱۰۷۹۵۷۰ ریال (بر اساس فهارس بها، پایه سال ۸۴)
۵) مدت اجرای پروژه: ۶ ماه
۶) دستگاه نظارت: شرکت مهندسان مشاور موج آب
۷) محل اعتبار: اعتبارات طرحهای عمرانی
لذا از پیمانکاران واجد شرایط و صلاحیت و مرتبط با اجرای پروژه دعوت می گردد برای تهیه و تکمیل و عودت اسناد ارزیابی توان اجرای کار از تاریخ درج این آگهی به مدت ۱۴ روز به شرکت مهندسان مشاور موج آب به نشانی: تهران، خیابان ملاصدرا، بین شیخ بهایی و چمران، کوچه گلدشت، گلدشت ۶، شماره ۱۶، طبقه همکف مراجعه نمایند و یا برای کسب اطلاعات بیشتر با شرکت مهندسان مشاور موج آب در تهران با شماره تلفن ۷- ۸۸۰۵۱۸۱۶ تماس حاصل نمایند. ضمناً هزینه درج آگهی به عهده برنده مناقصه می باشد.
شرکت آب و فاضلاب استان همدان

CALLER ID PHONE
فروش در کلیه فروشگاههای تلفن سراسر کشور
صدا ایران
هر روز بهتر از دیروز
اولین و تنها تولیدکننده تلفن کالر آی دی در ایران
مرکز پخش: تهران - خیابان لاله زار جنوبی - پلاک ۷
فروشگاه آیفون ۳۳۱۱۷۱۱۱ - ۳۳۱۱۴۷۸۸

آگهی مزایده
نوبت دوم
شرکت ملی صنایع مس ایران در نظر دارد، مجموعه تجهیزات مربوط به سیستم های اطلاعاتی (main frame) موجود را در مجتمع مس سرچشمه (واقع در ۵۵ کیلومتری رفسنجان) را از طریق مزایده به فروش برساند. این تجهیزات به شرح ذیل و به صورت یکجا فروخته می شوند.

ردیف	عنوان دستگاه	تعداد
۱	IBM Console ۳۲۷۸-۲A	۱
۲	IBM System Unit ۴۳۴۱ ۲	۱
۳	IBM Control Unit ۳۸۳۰ ۲	۱
۴	IBM Disk ۳۳۵۰	۱۲Unit(۲۴Device)
۵	IBM Magnetic Tape Unit ۳۴۲۰ ۸	۴
۶	IBM Tape Control Unit ۳۸۰۳ ۲	۱
۷	IBM Remote Control Unit ۳۷۰۵M۸۳	۱
۸	۳۳۶NMS Fax Modem	۶
۹	Motorola Codex ۲۳۴۶ Fax Modem	۱
۱۰	IBM Full System Unit ۹۳۷۰ With Console	۱
۱۱	Bus Printer ۶۶۰۶	۱
۱۲	Data Product Printer BP ۲۰۰۰-۰۰۱۶	۱
۱۳	Comparex ۶۰۸۵-۷	۱
۱۴	Comparex BASF۶۴۸۰	۱
۱۵	Comparex BASF۶۴۸۱	۱
۱۶	VAF Modem Rack	۱
۱۷	IBM Card Reader ۲۵۰۱	۱

متقاضیان می توانند برای بازدید، دریافت اسناد و برگ شرایط مزایده در روز چهارشنبه ۸۴/۶/۳۰ با در دست داشتن اصل حواله واریز مبلغ ۱۰۰/۰۰۰ ریال (یکصد هزار ریال) به حساب جاری شماره ۲۲۰۰ شرکت ملی صنایع مس ایران نزد بانک ملت شعبه شهر مس سرچشمه در ساعات اداری به نشانی رفسنجان، شهر مس سرچشمه، امور بازرگانی و قراردادها مراجعه نمایند. لطفاً برای کسب اطلاعات بیشتر با شماره تلفنهای ۶- ۲۸۳۴۰۳-(۰۳۹۲) تماس حاصل نمایند.
روابط عمومی شرکت ملی صنایع مس ایران

سیستم پاشش رنگ پودری دستی با فن آوری روز انگلستان
سیستم ابتکاری Total Energy Control
باقابلیت تنظیم اتوماتیک ولتاژ و جریان الکترواستاتیک کرونا
مدل های C85D و 400D
کاربردهای عمدتا چند رنگ دریک شیفت
• کاربری آسان
• طراحی ارگونومیک
• طول عمر بسیار بالا
• نمایش میله ای جریان ولتاژ به طور همزمان برروی LED
تحویل فوری - دوسال گارانتی
• حداکثر بازدهی در باردارکردن ذرات رنگ
• نفوذ عالی درمجاری عمیق
• ایجاد لایه یکنواخت برروی سطح
مدل های C85H و 400H
کاربردهای عمدتا تک رنگ دریک شیفت
دفتر مرکزی: تهران، خیابان ملاصدرا، شیخ بهایی شمالی، عرفی شیرازی، شماره ۱۰ کد پستی ۱۹۹۳۶
تلفن: ۸۸۰۵۸۴۷۴ فکس: ۸۸۰۵۸۴۷۵
دفتر بازار: تهران، خیابان امام خمینی، بازار ابزار و یراق، طبقه سوم، شماره ۳۴۰ و ۳۴۱
تلفن: ۶۶۷۰۱۵۳۶ فکس: ۶۶۷۲۷۳۶۲
پاش کار Poshkar
شرکت پاش کار مقدم شما را در نمایشگاه رنگ ورزین اصفهان گرامی می دارد ۳۱-۲۷ شهریور ۱۳۸۴